

ZAVOD ZA ZNANSTVENI I UMJETNIČKI RAD
HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI
U SPLITU

CROATIAN ACADEMY OF ARTS AND SCIENCES
SPLIT INSTITUTE OF ARTS AND SCIENCES

SVEZAK 13 – VOLUME 13

ADRIAS	sv. 13	str. 1 – 471	SPLIT, 2006.
--------	--------	--------------	--------------

A D R I A S

**ZBORNİK ZAVODA ZA ZNANSTVENI I UMJETNIČKI RAD
HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI U SPLITU**

**CROATIAN ACADEMY OF ARTS AND SCIENCES
SPLIT INSTITUTE OF ARTS AND SCIENCES JOURNAL**

Izdavač - Publisher:

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI – ZAVOD ZA ZNANSTVENI
I UMJETNIČKI RAD U SPLITU

CROATIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS - SPLIT INSTITUTE OF ARTS
AND SCIENCES

Adresa – Address: Trg braće Radića 7, 21000 Split, Hrvatska (Croatia),
tel/fax: + 385 21 348 599; e-mail: hazu.zavod.split@st.htnet.hr

Za izdavača - For Publisher: akademik Slavko Cvetnić

Tehnički urednik – Technical editor: Ranko Muhek

Časopis izlazi jednom godišnje – The journal is published annually

Naklada – Circulation: 500 primjeraka

Prijelom i tisak – Print: ZiB Mladost, Gundulićeva 24, Zagreb

Uredništvo - Editorial board:

DAVORIN RUDOLF (**glavni urednik - Editor-in-Chief**), Split
VLADIMIR IBLER, Zagreb
NENAD CAMBI, Split
HERWIG ROGGEMANN, Berlin
IVO GRABOVAC, Split
ZLATA DRNAS DE CLEMENT, Cordoba
IVAN MIMICA, Split
VESNA BARIĆ PUNDA, Split
MARICA RISSMONDO BERKET, Split
NIKOLINA URODA, Split

Tajnica Uredništva/Secretariat: Nikolina Uroda

UDK: 342.4 (4-67 EU)(094.5)

ISSN 0352-9924

ADRIAS

ZBORNIK RADOVA ZAVODA ZA ZNANSTVENI I UMJETNIČKI RAD
HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI U SPLITU

ADRIAS

CROATIAN ACADEMY OF ARTS AND SCIENCES
SPLIT INSTITUTE OF ARTS AND SCIENCES JOURNAL

SVEZAK 13 – VOLUME 13

ZAGREB – SPLIT 2006.

SADRŽAJ

<i>Predgovor: Ugovor o ustavu za Europu</i> – važan reformski akt Europske unije	7
Ugovor o Ustavu za Europu (Ustav Europske unije)	21

PREDGOVOR

UGOVOR O USTAVU ZA EUROPU – VAŽAN REFORMSKI AKT EUROPSKE UNIJE

«Doći će dan kada će se svi narodi ovoga kontinenta, a da pri tome ne izgube svoja razlikovna obilježja ni slavnu osobnost, ujediniti u viši oblik zajedništva i stvoriti europsko bratstvo... Doći će dan kada će tržišta otvorena za ideje predstavljati jedinu bojišnicu... Doći će dan kada će glasovi s biračkih mjesta zamijeniti metke i bombe».

Te proročanske riječi o ujedinjenju Europe izgovorio je 1849. francuski književnik Victor Hugo (1802.-85.).

1. Prve rasprave o Ustavu Europske unije (EU) započele su u Europskome parlamentu 1984. Većinom glasova bio je usvojen prijedlog o temeljitim reformama Europske zajednice (danas: unije). Potom su doneseni važni dokumenti koji su prethodili Ustavu: Jedinstveni europski akt (1987.),¹ Ugovor o Europskoj uniji (Maastricht, 1992.),² Amsterdamski ugovor (1997.),³ Ugovor iz Nice (2001.).⁴

2. Na sastanku u Laekenu u prosincu 2001. Europsko vijeće EU-a je ustanovilo Europsku konvenciju o budućnosti Europe (engl. *Convention on the Future of Europe*), posebno *ad hoc* tijelo radi pripremanja prijedloga o reformama EU-a i izradi nacрта ustava EU. Izbor Konvencije (umjesto međudržavne konfe-

¹ *Single European Act*, stupio je na snagu 1. srpnja 1987. Sadržavao je prve važne reforme ugovora zaključenih nakon 1950. Svrha je bila, među ostalim, postizanje jedinstvenog tržišta unutar Europske zajednice do 1. siječnja 1993.

² *Treaty on the European Union*, potpisan je 7. veljače 1992., stupio je na snagu 1. studenoga 1993. Tim je ugovorom uspostavljena Europska unija, čvršći savez zapadnoeuropskih država. Postavljeni su ciljevi ekonomske i monetarne unije, jedinstvene valute (otvoren je put uvođenju *eura*), proklamirana je zajednička vanjska i sigurnosna politika, suradnja u području pravosuđa i unutarnjih poslova, uvođenje građanstva Unije. Europska zajednica je prerastala iz pretežno ekonomske u ekonomsko političku uniju.

³ *Treaty of Amsterdam*, potpisan je 2. listopada 1997., stupio je na snagu 1. svibnja 1999. Pojačana je europska integracija proklamiranjem načela slobode, demokracije i poštivanja ljudskih prava. Potaknuta je i reforma EU institucija, posebice jačanje Europskog parlamenta (povećan je broj odluka koje se donose postupkom suodlučivanja), normirana je mogućnost suspenzije države članice u postupku donošenja odluka i dr.

⁴ *Treaty of Nice*, potpisan je 26. veljače 2001., stupio je na snagu 1. veljače 2003. U vrijeme usvajanja ugovora pravni temelji na kojima je počivala EU u cjelini sadržavali su osam ugovora i više od 50 protokola i dodataka, pa je EU struktura postala složena i teška za razumijevanje građanima. Stoga su u Nici potaknute nove institucionalne reforme koje su ostvarene nakon novog proširenja EU-a (učlanjenja novih deset država 1. svibnja 2004.). – O razvitku europske integracije, institucijama, pravnom sustavu EU i dr. pogledajte u *Uvod u Europsku uniju*, ur. Ljerka Mintas-Hodak, Zagreb, 2004.

rencije) bio je važna novina u usporedbi s prijašnjim postupcima revizije ugovora. Konvencija je okupila predstavnike država članica EU, članove Europskog parlamenta, nacionalnih parlamenata, EU Komisije, socijalnih partnera, nevladinih udruga, mladih i dr. (za predsjednika je imenovan nekadašnji francuski predsjednik Giscard d'Estaing), koji su u razdoblju od veljače 2002. do lipnja 2003. raspravljali o promjenama unutar Unije. Učinak tih rasprava bio je nacrt ugovora o uspostavljanju ustava za Europu (poticaj za izradu ustava EU-a dala je Francuska). Nacrt je predstavljen Europskome vijeću u Solunu 19. i 20. veljače 2002. Služio je kao osnova za pregovore na EU međuvladinoj konferenciji tijekom 2003-2004.

3. Na EU međuvladinoj konferenciji (*Intergovernmental Conference*, koja je bila sazvana 30. rujna 2003.), postignut je u Bruxellesu 18. lipnja 2004. politički konsenzus 25 država članica EU-a o tekstu Ugovora o Ustavu za Europu (Ugovora kojim se uspostavlja Europski ustav, Europskog ustava, *Treaty establishing a Constitution for Europe, Constitutional Treaty*). Bili su usvojeni tekstovi Ugovora o Ustavu za Europu, protokoli i prilozi Ugovoru o Ustavu, te izjave država koje su priložene Završnom aktu. Konferencija je uz to primila na znanje izjave pojedinih država članica koje su također priložene Završnom aktu.

4. Ugovor o Ustavu za Europu i Završni akt potpisani su u Rimu 29. listopada 2004.⁵

Sam EU ustav je međunarodni ugovor (premda ima naziv «ustav», uobičajen za najviši pravni akt u internome pravnom poretku država).

5. Da bi Ugovor o Ustavu za Europu stupio na snagu moraju ga ratificirati sve države članice EU-a.⁶ U Ustavu je unijet i očekivani datum njegova stupanja na snagu: 1. studenoga 2006. Ako do toga dana Ustav ne ratificiraju sve države članice EU-a, stupit će na snagu prvog dana drugog sljedećeg mjeseca nakon dana polaganja posljednje isprave o ratifikaciji (ratifikacijske isprave se pohranjuju u arhiv tajništva Vlade Talijanske Republike).

Ustav EU-a, kad stupi na snagu, zamijenit će sve EU ugovore potpisane tijekom proteklih pedeset godina, osim ugovora o Europskoj zajednici za atomsku energiju (*Euroatom*).

⁵ Ugovor su potpisali šefovi država ili vlada 25 država članica EU-a, a Završni akt i tri države kandidatkinje (Rumunjska, Bugarska i Turska).

⁶ Čl. IV-447 Ustava. Postupak ratifikacije (akta kojim u većini država parlament odobrava tekst potpisanog međunarodnog ugovora i time ovlašćuje najviši organ vanjskog zastupanja, u pravilu šefa države, da o tome izda i potpiše tzv. ratifikacijsku ispravu) ovisi o ustavnim propisima. U deset država EU-a ratifikacija je ovisila ili ovisi o referendumu (obvezujućem ili konzultativnom): Češkoj, Danskoj, Francuskoj, Irskoj, Luksemburgu, Nizozemskoj, Poljskoj, Portugalu, Španjolskoj i Velikoj Britaniji. Za učlanjenje (udruživanje) Hrvatske u EU naš Ustav nalaže održavanje referenduma (čl. 141. st. 4. i 5. Ustava).

6. O načinu ratificiranja Ustava EU odlučuje svaka država članica EU-a u skladu sa svojim ustavnim odredbama.

Do sada su (22. prosinca 2005.) ugovor ratificirale: *Austrija, Cipar, Njemačka, Grčka, Mađarska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Slovačka, Slovenija i Španjolska* (13 država).

Ugovor nisu ratificirale dvije države: *Francuska* (rezultat na referendumu 29. svibnja 2005. bio je negativan, protiv usvajanja Ustava glasovalo je 54,68 posto građana; pozivu na referendum odazvalo se 69,34 posto od ukupnoga broja upisanih birača) i *Nizozemska* (na konzultativnom referendumu 1. lipnja 2005. protiv je glasovalo 61,7 posto građana; pozivu na referendum odazvalo se 63 posto birača).

U ostalim državama članicama EU-a stanje je sljedeće:

Belgija: Ustav je ratificiran u Gornjem i Donjem domu Parlamenta, u parlamentima francuske i njemačke zajednice i u parlamentima regija Bruxelles i Wallon. Ratifikacija još nije obavljena u flamanskoj regiji.

Češka: referendum (vjerojatan) odgođen je za kraj 2006. ili početak 2007.

Referendum u *Danskoj*, koji se trebao održati 27. rujna 2005., odgođen je (novi datum nije utvrđen).

Estonija: o ratificiranju će se odlučiti u Parlamentu (prije konačnog glasanja obaviti će se javna rasprava).

Irska: odlučiti će se u Parlamentu i referendumom. Referendum je odgođen (novi datum nije utvrđen).

Finska: rasprava u Parlamentu, predviđena za jesen 2005., odgođena je za kraj 2005. ili početak 2006.

Poljska: još nije odlučeno o datumu ratificiranja.

Portugal: referendum (u listopadu 2005.) je odgođen.

Švedska: podnošenje u Parlamentu zakona o ratifikaciji bilo je predviđeno tijekom ljeta 2005. a usvajanje u prosincu 2005. Taj postupak je odgođen.

Velika Britanija: odlučiti će se u Parlamentu i referendumom (ratifikacija u Parlamentu je suspendirana 6. lipnja 2005.).⁷

Bugarska i Rumunjska prihvatile su EU ustav ratificirajući ugovor o pristupanju. Simboličnim glasanjem Ustav je potvrdio *Europski parlament*.

Nakon negativnih rezultata na referendumima u Francuskoj i Nizozemskoj i odgađanja ratificiranja u nekim državama članicama EU-a, Ustav EU

⁷ Premijer Tony Blair je u Parlamentu izjavio: "Realno gledajući, nakon francuskog i nizozemskog "ne", ratifikacija nije opravdana ako se i dok se takav rezultat glasanja ne izmijeni".

neće stupiti na snagu 1. studenoga 2006. O tome su raspravljali predsjednici država ili vlada članica EU-a na sjednici Europskoga vijeća 16. i 17. lipnja 2005. «Datum za izvješće o ratificiranju Ugovora, prvotno planiran 1. studenoga 2006., nije više održiv – kazano je na tome skupu – jer države koje nisu ratificirale Ugovor ne mogu dati jasan odgovor prije sredine 2007.» Odlučili su, stoga, uzeti «stanku za razmišljanje» i unatoč svemu postupak ratificiranja nastaviti.⁸ U prvom semestru 2006., za predsjedanja Austrije, ponovno će razmotriti sažetke rasprava o EU ustavu (građana, građanskih udruga, socijalnih partnera, EU Parlamenta, nacionalnih parlamenata i političkih stranaka) i konačno odlučiti što učiniti i kako nastaviti postupak radi njegova stupanja na snagu.

7. Zašto su građani Francuske i Nizozemske odbacili ponuđeni tekst EU ustava?⁹ Razlozi su različiti. Građani su strahovali da će neoliberalni model gospodarstva normiran u Ustavu ugroziti europski socijalni model, da će izgubiti postignute standarde države blagostanja zbog jačanja konkurentnosti EU-a (golemih ulaganja u razvoj tehnologije radi pojeftinjenja proizvodnje posebice),¹⁰ zaposleni djelatnici zbog priliva jeftine radne snage iz novoprimljenih deset država i mogućeg gubitka radnih mjesta. Dvojbe je izazvao i nagoviješteni prijem u članstvo Turske (70,3 milijuna stanovnika!).

Francuze odavna iritira arogancija briselske birokracije. Nisu oduševljeni što će, primjerice, u Parlamentu EU-a, u razdoblju od 2004. do 2009. sjediti 99 Nijemaca, a svega 78 Francuza.¹¹ Nizozemci su kritizirali sustav glasovanja u institucijama EU-a i donošenje odluka majorizacijom (29 odluka za koje je sada potreban konsenzus moći će se, nakon stupanja na snagu Ustava, donositi kvalificiranom većinom),¹² a upozorili su i na gubitak autentične građanske kontrole institucija EU-a i dr.

⁸ Nakon referenduma u Francuskoj i Nizozemskoj uspješni referendumi su održani u Luksemburgu, Cipru i Malti.

⁹ Da se postupak ratificiranja nastavio u ostalim državama članicama EU-a, sa sigurnošću se očekivalo odbijanje ratifikacija u Danskoj, V. Britaniji i Češkoj.

¹⁰ Misli se prvenstveno na načela "slobodnog kretanja kapitala" (unutar i izvan EU-a) i "slobodnog i nenarušenog natjecanja" (frazza koja se u Ustavu na nekoliko mjesta ponavlja) koja se odnose na sva područja, od brige za očuvanjem zdravlja do energije i transporta.

¹¹ Analitičari smatraju da su Francuzi zaokruživši na listićima "ne" izrazili i svoje nezadovoljstvo aktualnom Vladom.

¹² U Europskome vijeću npr. Njemačka, Francuska, Italija i V. Britanija imaju svaka po 29 glasova, Slovenija 4, Malta 3. Odluke o važnim pitanjima donose se konsenzusom, ali u većini predmeta majorizacijom, tj. kvalificiranom većinom. Tzv. «blokirajuća manjina» u Europskome vijeću i Vijeću ministara, u kojoj moraju biti najmanje četiri člana Vijeća, premda će vetom moći zaustaviti donošenje odluka, nije pouzdan jamac za

Ustav se, dalje, kritizira (i u državama u kojima je ratificiran) jer umjesto udruženja država koje surađuju stvara *državu Europu* (ili neku vrstu federalne države *sui generis*), pretjerano smanjuje suverenitet članica EU-a. Europski zakoni npr. imaju višu pravnu snagu od nacionalnih u važnim područjima gospodarskog života u kojima institucije EU-a imaju isključivu nadležnost, dodane su nove «podijeljene nadležnosti» u područjima teritorijalne kohezije, energije i svemira, normirani su izgled zastave, sadržaj gesla («ujedinjeni u raznolikosti») i himna koji su tradicionalni atributi nacionalnog identiteta. Češki predsjednik Vaclav Klaus upozorio je da će se Ustavom EU-a uspostaviti dominacija sveeuropskih (nadmacionalnih) organa i institucija nad nacionalnim organima i institucijama i da će države u EU po svojim ovlaštenjima postati puke regije ili provincije. Sindikati su oštro kritizirali odredbu koja proklamira suzbijanje inflacije kao glavni cilj Europske središnje banke, a ne i potiranje nezaposlenosti, građanske udruge nadležnosti Europske komisije koje su šire negoli izvršnih tijela u demokratskim sustavima¹³ i dr.

Naposlijetku, tekst Ustava je nekonzistentan, zamršen, vrvi nepotrebno normiranim detaljima, unosi u odnose institucija i brojnih tijela EU-a komplicirane postupke konzultiranja i usklađivanja stavova, nerazumljiv je većini građana. Uz to je i dug, u engleskoj verziji ima 60 tisuća riječi (američki Ustav npr. 4600).

8. U *Izjavi o ratifikaciji Ugovora o Ustavu za Europu* (usvojena je na konferenciji u Bruxellesu 18. lipnja 2004. i priložena Završnom aktu) kazano je: ako nakon dvije godine od potpisivanja Ugovora o Ustavu za Europu dvadeset država članica ratificira Ustav, a jedna ili više država ima teškoća u postupku ratificiranja, održat će se sastanak šefova država ili vlada članica EU-a unutar Europskoga vijeća. Sudionici toga skupa (ako se doista sazove) odlučit će da se npr. ponovi postupak ratificiranja u državama u kojima referendum nije uspio (u skladu s nacionalnim propisima o referendumu u tim državama),¹⁴ ili će sazvati novu EU konvenciju (međuvladinu konferenciju), ili će odlučiti o posebnim *ad hoc* aranžmanima, uključujući utvrđivanje načina i postupka za izmjenu pojedinih odredbi i dopunu Ustava.¹⁵

štiti interesa malih država. - V. Rudolf, Europska unija možda nije najsretniji izbor, ali je jedini, u: *Nacionalni i kulturni identitet Hrvatske i članstvo u Europskoj uniji*, Split, 2005., str 53.-60.

¹³ Europska komisija npr. zahtjev koji je potpisalo milijun građana EU-a može, ako želi, ignorirati.

¹⁴ Poznavatelji prilika u Francuskoj i Nizozemskoj smatraju da se drugačiji ishod referenduma može očekivati poslije sljedećih izbora u tim državama, 2007.

¹⁵ Ako se tekst Ugovora o Ustavu za Europu izmijeni morat će izmjene ratificirati i one države članice EU-a koje su prvotni, tzv. rimski tekst već ratificirale. Revizija EU ustava nakon njegova stupanja na snagu uređena je u člancima IV.-443., IV.-444. i IV.-445. Ustava.

Dok se Ustav EU-a ne ratificira u svim državama članicama EU-a, ugovor iz Nice i ostali važeći EU ugovori ostaju na snazi.

9. Valja imati na umu – a to je važno za našu zemlju – da postojeći EU ugovori uređuju odnose između 27 država članica (sadašnjih 25 država plus Rumunjska i Bugarska koje će postati punopravne članice 2007. ili 2008.¹⁶). Za novo proširenje EU-a, ako Ustav u međuvremenu ne stupi na snagu, morat će se postojeći EU ugovori dopuniti.

10. Unija je zapala u teškoće i zbog neslaganja u institucijama EU o visini proračuna za razdoblje 2007.-2013. Šefovi država i vlada su se na EU *summitu* u prosincu 2005. složili s iznosom u visini od 862 milijarde eura za sedmogodišnje financiranje EU-a, a EU Parlament je u lipnju 2005. bio predložio 975 milijardi. Umanjeni proračun, prema mišljenju većine članova Parlamenta npr., ne jamči dalji napredak, konkurentnost, solidarnost, jedinstvenost (dovođenje standarda članica i njenih oko 250 regija na istu razinu) i sigurnost u budućnosti EU-a. Posebno je istaknuto da se sa smanjenim proračunom ne mogu ispuniti obveze prema novoprimljenim državama članicama. Analitičari smatraju da će Komisija u veljači 2006. predložiti novi nacrt proračuna koji će služiti za nove pregovore.

11. Prioritet u planu rada austrijske Vlade tijekom njena predsjedanja Unijom u prvih šest mjeseci 2006. imat će nastojanja da se postigne suglasnost članica EU oko Ustava (ostali prioriteti su: snabdijevanje energijom, pitanje proširenja EU i suzbijanje masovnih epidemija). O tome će raspravljati i EU Parlament sredinom siječnja 2006. Odbor za pitanja Ustava (*Constitutional Affairs Committee*) načinio je program prema kojemu bi Ustav, nakon niza rasprava u tzv. parlamentarnim forumima, stupio na snagu 2009. Rasprave bi trebale započeti u proljeće 2006. a okončati u drugoj polovici 2007.

Nakon Austrije, predsjedanje Unijom preuzet će Finska.

12. Hrvatska je prva među tranzicijskim zemljama, 5. listopada 1990., izrazila želju za učlanjenjem u Europsku zajednicu (danas: uniju) na međunarodnoj konferenciji u Institutu za globalnu ekonomiju u New Yorku.

Nakon međunarodnog priznanja države Hrvatske 1991. i 1992. međusobni trgovinski odnosi između naše zemlje i Europske zajednice (unije) uređivani su jednostranim odredbama Vijeća ministara EZ-a (Vijeća ministara EU-a). Vijeće je u razdoblju od 1992. do 2001. redovito obnavljalo dodjelu

¹⁶ Očekuje se da će Bugarska i Rumunjska pristupiti EU 1. siječnja 2007. Europska komisija je, međutim, rezervirala pravo EU-a odgoditi pristupanje za godinu dana, za jednu ili obje zemlje, ako očigledno ne budu u stanju ispuniti uvjete za učlanjenje do očekivanoga roka (mišljenje Europske komisije od 22. veljače 2005.).

autonomnih trgovinskih povlastica Hrvatskoj. Godine 1995. Hrvatska je kratko vrijeme bila uključena u program *Phare*, a 1997. bili su u Vijeću utvrđeni politički i ekonomski uvjeti bilateralnih odnosa s Hrvatskom.

U svibnju 1999. Europska komisija je predložila proces stabilizacije i pridruživanja tranzicijskih država jugoistočne Europe: Hrvatske, Albanije, Bosne i Hercegovine, Makedonije (podnijela je 22. ožujka 2004. zahtjev za punopravno članstvo u EU, 17. prosinca 2005. stekla je status zemlje kandidatkinje) te Srbije i Crne Gore (Bugarska i Rumunjska, premda su dio jugoistočne Europe, nisu bile obuhvaćene tim procesom nego tzv. pretpristupnom strategijom EU-a za tadašnje države kandidatkinje).

Na sastanku šefova država ili vlada članica EU-a u Zagrebu, u studenome 2000., otvoreni su pregovori između Hrvatske i EU-a o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). Tim Sporazumom, potpisanim u Luksemburgu 29. listopada 2001., Hrvatska je stekla status pridruženog člana i potencijalnog kandidata za članstvo u EU. Sporazum je stupio na snagu 1. veljače 2005.¹⁷

Hrvatski sabor je 18. prosinca 2002. donio rezoluciju o pristupanju Hrvatske Europskoj uniji u kojoj je, među ostalim, kazano:

“HRVATSKI SABOR

Utvrđuje da je ulazak Republike Hrvatske u punopravno članstvo u Europskoj uniji strateški nacionalni cilj kojem će u daljnjem djelovanju Hrvatski sabor davati punu i stalnu potporu.

Potvrđuje svoju predijeljenost da se uključivanje Republike Hrvatske u Europsku uniju treba temeljiti na individualnom pristupu i postignućima.

Ističe da je Republika Hrvatska po svom nasljeđu, kulturi i geopolitičkom položaju dio srednjoeuropskog, mediteranskog kruga i želi aktivno i svestrano pridonijeti naporima međunarodne zajednice i Europske unije na postizanju i uspostavljanju političke stabilizacije i trajnog mira u jugoistočnoj Europi.

Odlučuje da će sustavno i na temelju dogovornog djelovanja strana predstavljenih u Hrvatskom saboru u potpunosti uskladiti zakonodavni pravni sustav Republike Hrvatske sa standardima i pravnim stečevinama Europske unije.

¹⁷ Potpisivanjem SSP-a Hrvatska je prvi put stupila u ugovorne odnose s EU. Istovremeno je bio potpisan Privremeni sporazum (o trgovinskim pitanjima, usklađivanju zakonodavstva u pojedinim područjima, cestovnom prijevozu i dr.) koji se primjenjivao od 1. siječnja 2002. (premda je formalno stupio na snagu 1. ožujka 2002.) do stupanja na snagu SSP-a.

Potiće Vladu Republike Hrvatske da do kraja veljače 2003. godine podnese zahtjev za punopravno članstvo Republike Hrvatske u Europsku uniju, a o procesu pregovora izvješćuje Hrvatski sabor.

Odlučuje da će raditi po posebnom postupku kako bi se uz dužnu pozornost, stručnost i učinkovitost osiguralo dostizanje konačnog cilja uključivanja Republike Hrvatske u Europsku uniju.

Iskazuje svoju punu privrženost europskim integracijskim procesima na integracijskim načelima Europske unije osobito iskazanim u načelima poštivanja različitosti, partnerstva, ravnopravnosti i očuvanja nacionalnog identiteta svakog naroda.

Očekuje da Europski parlament, institucije i članice Europske unije uvažavaju konsenzus i odlučnost svih političkih snaga u Republici Hrvatskoj glede pristupanja Europskoj uniji iskazan i u ovoj Rezoluciji.»

Zahtjev za punopravno članstvo u EU hrvatska je Vlada podnijela 21. veljače 2003. u Ateni (Grčka je u to vrijeme predsjedala Unijom).

Desetoga srpnja 2003. Hrvatskoj je upućen Upitnik Europske komisije (4560 pitanja iz raznih područja političkog, društvenog i gospodarskog života), na koji je hrvatska Vlada odgovorila 9. listopada 2003.¹⁸ Na temelju tih odgovora Europska komisija je 20. travnja 2004. dala pozitivno mišljenje o zahtjevu naše zemlje za učlanjenje u EU. U zaključku Mišljenja je kazano:

“Hrvatska je funkcionalna demokracija sa stabilnim institucijama koje garantiraju vladavinu prava. Ne postoje veći problemi vezani uz poštivanje osnovnih prava. U travnju 2004. godine, tužiteljica Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju izjavila je da Hrvatska sada u potpunosti surađuje sa Sudom. Hrvatska treba nastaviti s punom suradnjom i poduzeti sve potrebne korake da bi osigurala da se preostali optuženik pronađe i prebaci na Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju. Hrvatska treba uložiti dodatne napore u području manjinskih prava, povratka izbjeglica, reforme pravosuđa, regionalne suradnje i borbe protiv korupcije. Na toj osnovi, Komisija potvrđuje da Hrvatska ispunjava političke kriterije koje je 1993. utvrdilo Europsko vijeće u Kopenhagenu kao i uvjete Procesu o stabilizaciji i pridruživanju koje je 1997. godine odredilo Vijeće.

Hrvatska se može smatrati zemljom s djelotvornom tržišnom ekonomijom. Trebala bi biti u stanju nositi se sa pritiscima konkurencije i tržišnih snaga unutar Unije u srednjoročnom razdoblju, pod uvjetom da nastavi provoditi svoj program reformi za uklanjanje preostalih slabosti.

¹⁸ Hrvatska je odgovorila na još 184 pitanja koja je Europska komisija naknadno postavila.

Hrvatska će biti u poziciji da u srednjoročnom razdoblju preuzme svoje obveze koje proizlaze iz članstva, pod uvjetom da uloži značajne napore pri usklađivanju svojeg zakonodavstva s pravnom stečevinom Zajednice i u osiguravanju njegove primjene i provedbe. Međutim, puno poštivanje pravne stečevine Zajednice u području zaštite okoliša moguće je postići samo dugoročno i za njega bi bila potrebna velika ulaganja.

U svjetlu gore navedenog, Komisija preporuča otvaranje pregovora s Hrvatskom za pristupanje Europskoj uniji.

Kako bi se Hrvatskoj pomoglo u pripremi pregovora o pristupanju, potrebno je provesti sveobuhvatan screening. Osim toga, Komisija preporuča da EU razvije strategiju koja bi prethodila pristupanju Hrvatske i u ovom smislu priprema potrebne prijedloge.

Sastavni dio ovog Mišljenja je nacrt Europskog partnerstva za Hrvatsku koji identificira prioritete kojima je potrebno posvetiti pažnju u fazi priprema za pristupanje. Komisija će redovito obavještavati Vijeće o napretku Hrvatske u njezinim priprema za članstvo u EU.”¹⁹

Europsko vijeće EU-a je u Bruxellesu 18. lipnja 2004. dodijelilo Republici Hrvatskoj status kandidata za punopravno članstvo u EU.²⁰

Pregovori o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji formalno su započeli 3. listopada 2005. prvom sjednicom međuvladine konferencije o pristupanju na kojoj su predstavnici država članica EU-a i Republike Hrvatske razmijenili tzv. opća stajališta.²¹ Tijekom pregovora, koji traju, razmatraju se i utvrđuju uvjeti i načini preuzimanja i primjene u Hrvatskoj (državi kandidatkinji) pravne stečevine Europske unije (*franc. acquis communautaire*, krat. *acquis*), tj. primarnog zakonodavstva EU-a (osnivačkih ugovora), sekundarnog zakonodavstva (uredbi, odluka, direktiva), drugih pravnih vrela (presuda Suda pravde EU-a, međunarodnih ugovora) te ostalih akata (rezolucija, smjernica, izjava i dr.).²² Nakon uspješnog okončanja pregovora zaključit će se između

¹⁹ Europska komisija je 6. listopada 2004. objavila Pretpristupnu strategiju za Republiku Hrvatsku.

²⁰ Europsko vijeće je 17. prosinca 2004. u Bruxellesu donijelo odluku da pristupni pregovori o članstvu Hrvatske u EU započnu 17. ožujka 2005., ako se ostvari puna suradnja Hrvatske s haškim Tribunalom za zločine počinjene u bivšoj Jugoslaviji tijekom ratova u devedesetim godinama prošloga stoljeća.

²¹ Nešto kasnije (4. prosinca 2005.) započeli su pregovori s Turskom koja još od 1964. ima sporazum s EU o pridruživanju, a 1987. podnijela je zahtjev za članstvo u EU.

²² Ta faza, koja započinje nakon formalnog otvaranja pregovora, obično se naziva *screening* (pregled i ocjena nacionalnog zakonodavstva države kandidatkinje u usporedbi s pravnom stečevinom EU-a).

država članica EU-a i Republike Hrvatske *ugovor o pristupanju*,²³ koji će stupiti na snagu nakon što ga ratificiraju parlamenti svih država članica EU-a i Hrvatski sabor.²⁴ Stupanjem toga ugovora na snagu Hrvatska će postati članica Europske unije.

13. Pošto konačno učlanjenje države kandidatkinje u Europsku uniju ovisi o brojnim političkim i gospodarskim činiteljima i odlukama, ne može se pouzdano prognozirati datum ulaska Hrvatske u tu za nas vrlo važnu europsku gospodarsko-političku organizaciju. Latvija, Litva, Malta i Slovačka postale su 1. svibnja 2004. punopravnim članicama EU-a 4 godine nakon što su započele pregovore o pristupanju (14. veljače 2000.), Cipar, Češka, Estonija, Mađarska, Poljska i Slovenija nakon nešto više od 6 godina (pregovori su započeli 30. ožujka 1998.), a Bugarska i Rumunjska, ako uđu u EU 1. siječnja 2007., nakon 7 godina. Valja imati na umu da sam postupak ratificiranja (nakon završetka pregovora i potpisivanja ugovora o pristupanju) traje otprilike godinu do dvije godine (deset država koje su se učlanile u EU 2004. potpisale su ugovor o pristupanju 13. prosinca 2002., a Bugarska i Rumunjska 25. travnja 2005.).²⁵

14. Hrvatskoj je Europska unija najvažniji trgovinski partner. Prema izvješću Europske komisije od 9. studenoga 2005.²⁶ u 2004. godini 68 posto hrvatske vanjske trgovine bilo je vezano uz EU (trgovina s drugim po redu partnerom, Bosnom i Hercegovinom, iznosila je 6,2 posto u našoj sveukupnoj trgovinskoj bilanci). Između 2000. i 2004. naš izvoz u države EU-a porastao je

²³ Potpisivanjem toga ugovora Hrvatska će steći status *države pristupnice* (moći će pratiti sjednice Europskog vijeća i Europskog parlamenta kao aktivan promatrač).

²⁴ U našem internom pravu postupak sklapanja i ratificiranja ugovora s EU o pristupanju uređen je u čl. 138. i 139. Ustava Republike Hrvatske, a pitanja vezana uz učlanjenje (udruživanje i razdruživanje) Republike Hrvatske u EU u čl. 141. Ustava Republike Hrvatske.

²⁵ Različita su nagađanja o datumu učlanjenja Hrvatske u EU. Prema nekim prognozama (Centra za europsku politiku u Bruxellesu) 2007. postat će članice EU-a Rumunjska i Bugarska, 2009. Hrvatska, Norveška i Island, 2012. Švicarska, Turska i Makedonija, 2020. Albanija, Bosna i Hercegovina, Srbija i Crna Gora i Kosovo, 2025. Bjelorusija, Moldova i Ukrajina. – Prema: Vukadinović & Čehulić, *Politika europskih integracija*, Zagreb, 2005., str. 381. Na tome popisu, međutim, nema Rusije, Makedonija i Turska su već države kandidatkinje, dvojbeno je hoće li Norveška u skorijoj budućnosti odlučiti pristupiti EU. Sve to kazuje da su prognoze o datumu bilo kojega proširenja EU-a plod nesigurnih subjektivnih procjena, a često i želja. Jedno je, međutim, sigurno: EU će se širiti i institucionalno učvršćivati, ekonomski i politički, jer na to sili globalizacija proizvodnje, tržišta i kapitala, surovi uvjeti natjecanja na svjetskome tržištu, prijelaz iz društva rada u društvo znanja.

²⁶ *Croatia 2005 Progress Report, Brussels, 9 November 2005, COM (2005) 561 final.*

za 37 posto (s 2.86 milijardi eura u 2000. na 3.92 milijarde u 2004., najviše u Italiju, Njemačku, Austriju i Sloveniju), a uvoz iz EU zemalja za 66 posto (sa 5.89 milijardi eura na 9.79). Deficit Hrvatske u trgovini s EU državama u tome se razdoblju gotovo udvostručio (s 3.03 milijarde eura popeo se na 5.85 milijardi).²⁷

Hrvatska je na ljestvici trgovinskih partnera EU-a na 31. mjestu (0,7 posto ukupne trgovine EU-a odnosi se na našu zemlju). U izvještaju Europske komisije za 2005. istaknuto je da je Hrvatska «najvažniji trgovinski partner EU u području zapadnoga Balkana».

15. Nakon što smo stekli status države kandidatkinje otvorila se mogućnost korištenja dobiti iz sva tri tzv. pretpristupna fonda EU-a: PHARE (za jačanje nacionalnih institucija, gospodarsku i socijalnu koheziju), ISPA (za očuvanje okoliša i unapređenje prometne mreže) i SAPARD-a (za poljodjelstvo i razvitak sela).²⁸ U 2005. i u 2006. Hrvatskoj je pružena mogućnost korištenja sredstava i iz regionalnoga programa CARDS-a.²⁹ Sveukupno, između 1999. i 2004. Hrvatska je primila iz blagajne EU-a 631 milijun eura.

16. Sada EU ima 25 država članica s ukupno 454 milijuna stanovnika. Nakon učlanjenja Rumunjske i Bugarske taj će se broj povećati na 484 milijuna, a učlanjenjem Hrvatske i Turske³⁰ na gotovo 560 milijuna! Pošto u načelu članstvo u EU može zatražiti svaka država koja zemljopisno pripada Europi, analitičari računaju da će jednoga dana u EU ući preostale zemlje jugoistočne Europe (zapadnog Balkana), Norveška, Švicarska i Island, neke mini-europske države, potom Ukrajina, Moldova i Bjelorusija, možda i Rusija, pa azijske

²⁷ Oko milijardu eura odnosi se na deset zemalja koje su postale članice EU-a 1. svibnja 2004.

²⁸ Prema procjenama Europske komisije iz pretpristupnih fondova EU-a Hrvatskoj je u 2005. isplaćeno 105 milijuna eura, a u 2006. taj iznos je procijenjen na 140 milijuna. U okviru nacionalnoga CARDS programa u razdoblju 2001.-2004. dobili smo 262 milijuna eura za unapređenje demokracije, gospodarski i socijalni napredak, jačanje pravosuđa i uprave i očuvanje okoliša.

²⁹ Osim toga, svim državama kandidatkinjama omogućeno je sudjelovanje u programima EU-a u područjima kao što su obrazovanje, istraživanje, zaštita okoliša, malo i srednje poduzetništvo, javno zdravstvo i u programima za mlade.

³⁰ Zbog razlika u ekonomskoj razvijenosti država članica EU-a pristupni aranžmani uključuju goleme novčane potpore: 10 milijardi eura u 2004., 12,5 milijardi u 2005., 15 milijardi eura u 2006. Valja imati na umu da npr. sada oko 75 milijuna građana u EU – najviše u državama koje su pristupile 1. svibnja 2004. – zarađuje samo 40 posto od dohotka koji imaju građani u ostalom dijelu EU-a. Zbog toga analitičari sumnjaju da će Turska, zbog brojnog pučanstva i relativno zaostale privrede, brzo ući u EU. Među ostalim, u novoj Pristupnoj strategiji EU-a je istaknuto da nijedna zemlja koja bi svojim ulaskom mogla preopteretiti proračun Unije ne može ući u EU prije 2014.

kršćanske zemlje Gruzija (već je izrazila želju za učlanjenjem), Armenija i Georgija. Neki su EU čelnici izrazili želju da se u Uniju uključe Izrael i Maroko, a pred vratima su i države obuhvaćene euromediteranskim partnerstvom Alžir, Egipat, Jordan i dr. Hoće li Europa konačno «poistovjetiti svoju povijest sa svojim zemljopisom» i gdje će se konačno zaustaviti zemljopisne, političke i kulturne granice EU-a, u ovome trenutku može se samo nagađati.

17. Uredništvo «Adriasa» odlučilo je tiskati u neslužbenom hrvatskom prijevodu Ugovor o Ustavu za Europu (unatoč njegovoj neizvjesnoj sudbini) zbog golemo zanimanja naše javnosti za taj tekst, osobito stručnih i znanstvenih krugova. Prvotno se mislilo prijevod objaviti u jednome, dvanaestome broju «Adriasa», zajedno s izlaganjima i člancima sudionika međunarodnog znanstvenog skupa «Europska unija i regionalna suradnja», koji je u organizaciji Znanstvenoga vijeća za mir i prava čovjeka Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti održan u Zagrebu 20. svibnja 2005. Tekst EU ustava je, međutim, obiman. Zbog toga je prijevod tiskan, evo, u posebnome broju «Adriasa».

18. Tekst EU ustava objavljujemo prema radnom prijevodu Zavoda za prevođenje Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske. Za tisak su ga priredili i završnu redakтуру obavili članovi Katedre za međunarodno pravo Pravnog fakulteta u Splitu izvanredna profesorica dr. sc. Vesna Barić Punda i viši asistent dr. sc. Davorin Rudolf ml.

Budući da Uredništvo «Adriasa» ima namjeru objaviti Ustav Europske unije nakon što stupi na snagu, zajedno s komentarom, bit ćemo zahvalni čitateljima na svakoj sugestiji i opasci glede prijevoda.³¹

Ugovor o Ustavu za Europu objavljen je u *Official Journal of the European Union* 16. prosinca 2004 (C series, No 310). Na internetu tekst Ugovora o Ustavu za Europu je na stranici: <http://europa.eu.int/constitution> na svim jezicima Unije.

Davorin Rudolf, glavni urednik

³¹ Nekoliko je vrijednih priručnika za prevođenje Ustava i drugih pravnih akata EU-a na hrvatski: «Četverojezični rječnik prava Europske unije» (engleski, hrvatski, francuski, njemački), gl, urednica Maja Bratanić, izd. Hrvatska informacijsko-dokumentacijska referalna agencija, Zagreb, 2003.; Zavod za prevođenje Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske objavio je «Priručnik za prevođenje pravnih akata Europske unije», ur. Jasminka Novak, suradnici Goranka Cvijanović-Vuković i dr., Zagreb, 2002., «Englesko-hrvatski i hrvatsko-engleski glosar Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju», sastavile Maja Bratanić i Branka Tafra, Zagreb, 2002., «Englesko-hrvatski glosar bankarstva, osiguranja i ostalih financijskih usluga», autori Ante Babić i dr., Zagreb, 2005., na disketama: «Ugovor iz Nice, glosar pravne redakture», «Amsterdamski ugovor, glosar pravne redakture» (engleski, njemački, hrvatski) i dr.

Svojedobno, objavljen je u hrvatskome prijevodu dio nacрта ustava Europske unije: «Prema europskom ustavu», priredila Vlatka Jukić, «Kolo» Matice Hrvatske, br. 1/2004., str. 27-70.

- Države koje su ratificirale Ugovor o Ustavu za Europu
- Države koje su odbile ratifikaciju
- Države koje još nisu odlučile o ratifikaciji

**UGOVOR O USTAVU ZA EUROPU
(USTAV EUROPSKE UNIJE)**

SADRŽAJ

Preambula	29
-----------------	----

PRVI DIO

Glava I.	– Definicija i ciljevi Unije	33
Glava II.	– Temeljna prava i građanstvo Unije	35
Glava III.	– Nadležnosti Unije	36
Glava IV.	– Institucije i tijela Unije	40
Poglavlje I.	– Institucionalni okvir	40
Poglavlje II.	– Ostale institucije Unije i savjetodavna tijela	46
Glava V.	– Izvršavanje nadležnosti Unije	48
Poglavlje I.	– Zajedničke odredbe	48
Poglavlje II.	– Posebne odredbe	51
Poglavlje III.	– Pojačana suradnja	55
Glava VI.	– Demokratski život Unije	56
Glava VII.	– Financije Unije	58
Glava VIII.	– Unija i njezini susjedi	60
Glava IX.	– Članstvo u Uniji	60

DRUGI DIO

Povelja Unije o temeljnim pravima	63	
Preambula	63	
Glava I	– Dostojanstvo	64
Glava II.	– Slobode	65
Glava III.	– Jednakost	67
Glava IV.	– Solidarnost	69
Glava V.	– Prava građana	71
Glava VI.	– Pravda	73
Glava VII.	– Opće odredbe o tumačenju i primjeni Povelje	74

TREĆI DIO

Politike i funkcioniranje Unije	76	
Glava I.	– Odredbe opće primjene	76
Glava II.	– Zabrana diskriminacije i građanstvo Unije	77
Glava III.	– Unutarnje politike i djelovanje	79
Poglavlje I.	– Unutarnje tržište	79
Odjeljak 1.	– Stvaranje i funkcioniranje unutarnjega tržišta	79
Odjeljak 2.	– Sloboda kretanja osoba i pružanja usluga	80
Pododjeljak 1.	– Radnici	80
Pododjeljak 2.	– Sloboda poslovnoga nastana	82
Pododjeljak 3.	– Sloboda pružanja usluga	84
Odjeljak 3.	– Sloboda kretanja roba	86
Pododjeljak 1.	– Carinska unija	86
Pododjeljak 2.	– Carinska suradnja	87
Pododjeljak 3.	– Zabrana količinskih ograničenja	87
Odjeljak 4.	– Kapital i platni promet	88

Odjeljak 5.	– Pravila o tržišnom natjecanju	90
Pododjeljak 1.	– Pravila koja se odnose na poduzeća	90
Pododjeljak 2.	– Potpore koje odobravaju države članice	92
Odjeljak 6.	– Fiskalne odredbe	94
Odjeljak 7.	– Zajedničke odredbe	95
Poglavlje II.	– Gospodarska i monetarna politika	98
Odjeljak 1.	– Gospodarska politika	98
Odjeljak 2.	– Monetarna politika	103
Odjeljak 3.	– Institucionalne odredbe	106
Odjeljak 4.	– Odredbe koje se posebno odnose na države članice čija je valuta euro	107
Odjeljak 5.	– Prijelazne odredbe	109
Poglavlje III.	– Politike u drugim područjima	113
Odjeljak 1.	– Zapošljavanje	113
Odjeljak 2.	– Socijalna politika	115
Odjeljak 3.	– Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija	120
Odjeljak 4.	– Poljoprivreda i ribarstvo	122
Odjeljak 5.	– Okoliš	125
Odjeljak 6.	– Zaštita potrošača	127
Odjeljak 7.	– Prijevoz	127
Odjeljak 8.	– Transeuropske mreže	130
Odjeljak 9.	– Istraživanje i tehnološki razvoj, te svemir	131
Odjeljak 10.	– Energetika	134
Poglavlje IV.	– Područje slobode, sigurnosti i pravde	135
Odjeljak 1.	– Opće odredbe	135
Odjeljak 2.	– Politike koje se odnose na graničnu kontrolu, azil i useljavanje ...	137
Odjeljak 3.	– Pravosudna suradnja u građanskim predmetima	139
Odjeljak 4.	– Pravosudna suradnja u kaznenim predmetima	140
Odjeljak 5.	– Policijska suradnja	144
Poglavlje V.	– Područja na kojima Unija može djelovati koordinacijski, dopunjujuće ili potporno	145
Odjeljak 1.	– Javno zdravlje	145
Odjeljak 2.	– Industrija	147
Odjeljak 3.	– Kultura	147
Odjeljak 4.	– Turizam	148
Odjeljak 5.	– Obrazovanje, mladež, sport i strukovno usavršavanje	149
Odjeljak 6.	– Civilna zaštita	150
Odjeljak 7.	– Upravna suradnja	151
Glava IV.	– Pridruživanje prekomorskih zemalja i teritorija	151
Glava V.	– Vanjskopolitičko djelovanje Unije	153
Poglavlje I.	– Odredbe koje imaju opću primjenu	153
Poglavlje II.	– Zajednička vanjska i sigurnosna politika	155
Odjeljak 1.	– Zajedničke odredbe	155
Odjeljak 2.	– Zajednička sigurnosna i obrambena politika	160
Odjeljak 3.	– Financijske odredbe	163
Poglavlje III.	– Zajednička trgovinska politika	164
Poglavlje IV.	– Suradnja s trećim zemljama i humanitarna pomoć	165

Odjeljak 1.	– Razvojna suradnja	165
Odjeljak 2.	– Gospodarska, financijska i tehnička suradnja s trećim zemljama..	166
Odjeljak 3.	– Humanitarna pomoć	167
Poglavlje V.	– Restriktivne mjere	168
Poglavlje VI.	– Međunarodni sporazumi	168
Poglavlje VII.	– Odnosi Unije s međunarodnim organizacijama i trećim zemljama, te izaslanstva Unije	171
Poglavlje VIII.	– Provedba klauzule solidarnosti	171
Glava VI.	– Funkcioniranje Unije	172
Poglavlje I.	– Odredbe o institucijama	172
Odjeljak 1.	– Institucije	172
Pododjeljak 1.	– Europski parlament	172
Pododjeljak 2.	– Europsko vijeće	175
Pododjeljak 3.	– Vijeće ministara	176
Pododjeljak 4.	– Europska komisija	177
Pododjeljak 5.	– Sud pravde Europske Unije	178
Pododjeljak 6.	– Europska središnja banka	187
Pododjeljak 7.	– Revizorski sud	187
Odjeljak 2.	– Savjetodavna tijela Unije	190
Pododjeljak 1.	– Odbor regija	190
Pododjeljak 2.	– Gospodarski i socijalni odbor	191
Odjeljak 3.	– Europska investicijska banka	192
Odjeljak 4.	– Odredbe zajedničke institucijama, tijelima, uredima i agencijama Unije	193
Poglavlje II.	– Financijske odredbe	196
Odjeljak 1.	– Višegodišnji financijski okvir	196
Odjeljak 2.	– Godišnji proračun Unije	196
Odjeljak 3.	– Izvršenje proračuna i odobrenje	199
Odjeljak 4.	– Zajedničke odredbe	201
Odjeljak 5.	– Suzbijanje prijevare	202
Poglavlje III.	– Pojačana suradnja	202
Glava VII.	– Zajedničke odredbe	205

ČETVRTI DIO

Opće i završne odredbe	209
PROTOKOLI I PRILOZI	221
A. Protokoli u prilogu Ugovoru o Ustavu za Europu	223
1. Protokol o ulozi nacionalnih parlamenata u Europskoj uniji	223
2. Protokol o primjeni načela supsidijarnosti i proporcionalnosti	226
3. Protokol o Statutu Suda pravde Europske unije	229
4. Protokol o Statutu Europskoga sustava središnjih banaka i Europske središnje banke	244
5. Protokol o Statutu Europske investicijske banke	266
6. Protokol o mjestu na kojem se nalaze sjedišta institucija i određenih tijela, ureda, agencija i odjela Europske unije	278

7. Protokol o povlasticama i imunitetu Europske unije	279
8. Protokol o ugovorima i aktima o pristupanju Kraljevine Danske, Irske i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske, Helenske Republike, te Portugalske Republike i Kraljevine Španjolske, te Republike Austrije, Republike Finske i Kraljevine Švedske	285
9. Protokol o Ugovoru i Aktu o pristupanju Republike Cipar, Češke Republike, Republike Estonije, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Mađarske, Republike Malte, Republike Poljske, Slovačke Republike i Republike Slovenije	315
10. Protokol o postupku u slučaju prekomjernog deficita	356
11. Protokol o kriterijima konvergencije	357
12. Protokol o Eurogrupi	359
13. Protokol o određenim odredbama koje se odnose na Ujedinjenu Kraljevinu Velike Britanije i Sjeverne Irske u pogledu ekonomske i monetarne unije	359
14. Protokol o određenim odredbama koje se odnose na Dansku u pogledu ekonomske i monetarne unije	362
15. Protokol o određenim poslovima Danske nacionalne banke	363
16. Protokol o sustavu franka u Pacifičkoj financijskoj zajednici	363
17. Protokol o šengenskim pravnim stečevinama koje su ugrađene u okvir Europske unije	364
18. Protokol o primjeni određenih aspekata članka III.-130. Ustava na Ujedinjenu Kraljevinu i na Irsku	366
19. Protokol o stajalištu Ujedinjene Kraljevine i Irske o politikama u pogledu pogranične kontrole, azila i imigracija, pravosudne suradnje u građanskim stvarima i o policijskoj suradnji	368
20. Protokol o stajalištu Danske	371
21. Protokol o vanjskim odnosima država članica u pogledu prelaska vanjskih granica	376
22. Protokol o azilu za državljane država članica	376
23. Protokol o trajnoj strukturiranoj suradnji temeljem članka I.-41. stavka 6. i članka III.-312. Ustava	378
24. Protokol o članku I.-41. stavku 2. Ustava	380
25. Protokol o uvozu naftnih proizvoda koji su rafinirani u Nizozemskim Antilima u Europsku uniju	381
26. Protokol o stjecanju nekretnina u Danskoj	384
27. Protokol o sustavu javnog emitiranja u državama članicama	384
28. Protokol koji se odnosi na članak III.-214. Ustava	384
29. Protokol o ekonomskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji	385
30. Protokol o posebnim mjerama za Grenland	386
31. Protokol o članku 40. stavku 3. podstavku 3. irskog Ustava	387
32. Protokol koji se odnosi na članak I.-9. stavak 2. Ustava o pristupanju Unije Europskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda	387
33. Protokol o aktima i ugovorima kojima se mijenjaju ili dopunjavaju Ugovor o osnivanju Europske zajednice i Ugovor o Europskoj uniji	388
34. Protokol o prijelaznim odredbama koje se odnose na institucije i tijela Unije	391
35. Protokol o financijskim posljedicama isteka Ugovora o osnivanju Europske zajednice za ugljen i čelik i o Istraživačkom fondu za ugljen i čelik	395

36. Protokol kojim se mijenja i dopunjava Ugovor o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju	396
B. Prilozi Ugovoru o Ustavu za Europu	400
1. Prilog I: Popis iz članka III.-226. Ustava	400
2. Prilog II: Prekomorske zemlje i područja na koja se primjenjuje Glava IV. Treći dio Ustava	403
ZAVRŠNI AKT	405
A. Izjave o odredbama Ustava	417
1. Izjava o članku I.-6.	417
2. Izjava o članku I.-9. stavku 2.	417
3. Izjava o člancima I.-22., I.-27. i I.-28.	417
4. Izjava o članku I.-24. stavku 7. odluci Europskog Vijeća o predsjedanju Vijećem	417
5. Izjava o članku I.-25.	418
6. Izjava o članku I.-26.	419
7. Izjava o članku I.-27.	420
8. Izjava o članku I.-36.	420
9. Izjava o članku I.-43. i III.-329.	420
10. Izjava o članku I.-51.	420
11. Izjava o članku I.-57.	420
12. Izjava o objašnjenjima u svezi s Poveljom o temeljnim pravima	420
13. Izjava o članku III.-116.	458
14. Izjava o člancima III.-136. i III.-267.	458
15. Izjava o člancima III.-160. i III.-322.	458
16. Izjava o članku III.-167. stavku 2. točki (c)	458
17. Izjava o članku III.-184.	459
18. Izjava o članku III.-213.	459
19. Izjava o članku III.-220.	460
20. Izjava o članku III.-243.	460
21. Izjava o članku II.I-248.	460
22. Izjava o članku III.-256.	460
23. Izjava o članku III.-273. stavku 1., podstavku 2.	460
24. Izjava o članku III.-296.	460
25. Izjava o članku III.-325. koji se odnosi na pregovore i zaključenje međunarodnih ugovora država članica u svezi s područjem slobode, sigurnosti i pravde	461
26. Izjava o članku III.-402. stavku 4.	461
27. Izjava o članku III.-419.	461
28. Izjava o članku IV.-440. stavku 7.	461
29. Izjava o članku IV.-448. stavku 2.	461
30. Izjava o ratifikaciji Ugovora o Ustavu za Europu	462
B. Izjave o protokolima u prilogu Ustava	462
Izjave o Protokolu o ugovorima i aktima o pristupanju Kraljevine Danske, Irske i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske, te Helenske	

Republike, Kraljevine Španjolske i Portugalske Republike, te Republike Austrije, Republike Finske i Kraljevine Švedske	462
31. Izjava o otocima Åland	462
32. Izjava o Laponcima	462
Izjave o Protokolu o Ugovoru i Aktu o pristupanju Republike Češke, Republike Estonije, Republike Cipra, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Mađarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije i Republike Slovačke	463
33. Izjava o suverenim zonama vojnih baza Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske na Cipru	463
34. Izjava Komisije o suverenim zonama vojnih baza Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske na Cipru	464
35. Izjava o nuklearnoj elektrani Ignalina u Litvi	465
36. Izjava o kopnenom tranzitu osoba između regije Kaliningrada i ostalih dijelova Ruske Federacije	465
37. Izjava o bloku 1 i bloku 2 nuklearne elektrane Bohunice V1 u Slovačkoj	466
38. Izjava o Cipru	467
39. Izjava o Protokolu o stajalištu Danske	468
40. Izjava o Protokolu o prijelaznim odredbama u svezi s institucijama i tijelima Unije	468
41. Izjava o Italiji	469

Izjave država članica

42. Izjava Kraljevine Nizozemske o članku I.-55.	470
43. Izjava Kraljevine Nizozemske o članku IV.-440.	470
44. Izjava Savezne Republike Njemačke, Irske, Republike Mađarske, Republike Austrije i Kraljevine Švedske	470
45. Izjava Kraljevine Španjolske i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske	470
46. Izjava Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske o definiciji pojma "državljeni"	470
47. Izjava Kraljevine Španjolske o definiciji pojma "državljeni"	471
48. Izjava Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske o pravu glasa za izbore u Europski Parlament	471
49. Izjava Kraljevine Belgije o nacionalnim parlamentima	471
50. Izjava Republike Latvije i Republike Mađarske o pisanju naziva jedinstvene valute u Ugovoru o Ustavu za Europu.	471